DE S. ARSACIO CONFESSORE, QVEM LATINA MARTYROLOGIA VRSATIVM VOCANT: EX SOZOMENI HISTORIA ECCLESIASTICA, Lib. 4. cap. 15. interprete Ioanne Christophorsono Anglo.

AN. 310.

I. CIVITAS (*Nicomedia*) tam exiguo temporis momento terræmotu concussa est, vt qui euperent aliò confugere nō possent: sed prima periculi aggressione, quo quisq; stetit loco, in eo magna ex parte aut seruatus est, aut periit. Est præterea multis in ore, Arsacium hanc ante vidisse calamitatem, quàm acciderit. Qui genere Persa fuit, & ex milite, qui Imperatoris leones nutriebat, insignis confessor regnante Licinio factus, relictaque militia, in arce Nicomediæ, intra murum monasticam disciplinam exercens, habitauit. Quo in loco diuina visio ei oblata, iussit ex vrbe egredi, quō vitaret cladē, quæ esset eam postea occupatura. Qua re confecta, mature ad Ecclesiam profectus, dat mandatum Clericis, vt Deo preces supplices sedulo adhibeant, vt orationes ad eum placandum faciant, quod clades, quam vrbi minatus fuerat, ab ea depelli posset. Vbi autem illis frustra persuadere conatus est, & pro ludibrio habitus, simul vt calamitatem eos nec opinantes oppressuram præsignauerat, ad arcem reuertitur, & humi in faciem proiectus, Deum precatus est.

16. AVG.

Arsacius ex milite fit monachus.

Diuinitus ei reuelatur futura clades.

II. INTEREA temporis vrbe terræmotu concussa, complures obtriti perierunt: qui autem supererant, in agros & solitudinem profugerunt. Siquidem velut in ciuitate opulenta & ampla, singulis in ædibus ignis accensus fuit; in focis, furnis & caminis balneorum, & eorum, qui eas exercent artes, quibus igni opus sit: adeo vt tectis ædium terræmotu disturbatis, flamma eorum materiem occuparet, lignisque aridis, vt est verisimile, admixtis, & rebus oleo & pinguedine perfusis, quæ facilè incendi solent, affatim nutrita crescereet: atque in omnes partes serpens, ac tandem velut in vnum confluens, efficeret, vt tota vrbs instar vnius (pene dixerim) rogi videretur. Et quoniam in hac clade ad ædes accedi non posset, qui incolumes ex terræmotu euasserant, ad arcem procurrerunt. Arsacius autem in turri, quæ steterat inconcussa, pronus decumbens, sicut se, cum orare cœpisset, extenderat, mortuus repertus est. Fama verò est eum à Deo precibus contendisse, vt ante cladem mortem oppeteret: moriq; maluisse, quam calamitatem oculis cernere vrbis illius, in qua primum Christum cognouerat, & Ecclesiastica disciplina imbutus fuerat.

Terræmotus Nicomediæ multos opprimit.

Arsacius mortuus repertus.

III. SED quoniam ad hunc virum nostra delapsa est oratio, intelligendum est, eum præ amore, quo Deus illum complexus est, potuisse dæmones abigere, & homines iisdem agitatos, illis purgare. Nam cum quidam vexatus dæmonio, per forum gladio stricto curreret, omnesque fugerent ab eo, & tumultus vrbem occuparet: Arsacius factus illis obuiam, Christum nominauit, verbo hominem deiecit, eum extemplò dæmone purgauit, & ad sanam mentem reduxit. Edita sunt etiam ab illo multa alia opera, quæ supra facultatem humanam artemque putanda sunt. Quorum hoc vnum fuit: Erat fortè draco, vel aliud serpentis genus, quod viatores, qui illac transirent, ante flatu suo peremit, quam oculis eorum cerneretur, nam in quodam specu propter viam oblituit. Ad quem locum accedens Arsacius, orauit: serpens autem sua sponte egreditur è specu, & capite bis ad terram alliso, se ipse interfecit. Atque ista commemorarunt hi, qui dicebant se ab illis audiuisse, qui ipsum Arsacium oculis adspexissent.

Profligat dæmones.

Draconem interficit precibus.

VITA S. ARNVLPHI METENSIS EPISCOPI, A QVODAM EIVS FAMILIARI AMICO CONSCRIPTA. PVTO AVTEM EAM ESSE, CVIUS meminit Paulus Diaconus de Gestis Longobardorum Lib. 6 cap. 5. & stylum, vbi visum est, modicè expoliuit Fr. Laur. Surius.

AN. 610.

BARONIVS ANNO 615. IONAM ABBATEM VOCAT.

PRÆFAT. TO omnipotentis Dei nomine, & Christi Iesu Domini nostri, filij eius, vitam & actus sanctissimi antistitis Arnulphi, adiuuante nos spiritu sancto, qui in eo requieuit, scribere aggrediar, eius ope fretus, qui ait: Aperi os tuum, & ego implebo illud. Neque enim reticenda sunt, quæ diuulgata, alios bonæ actionis exemplum præbent, eorumque sectatoribus id proculdubio conferunt, vt sint cum sanctis ciues patriæ cœlestis.

AVGV. 16 quo die eius festum celebratur propter translationem illius.

I. BEATVS igitur Arnulphus Episcopus, Francorum prosapia ortus, altus sanè & nobilis parentibus, atque rebus sæculi opulentissimus fuit: sed nobilior postea & sublimior in Christi fide permansit. Huius ergo res memorabiles & laude dignas, nonnullas ab eius familiaribus didici, plerasque per memetipsum cognoui. Et quidem operæpretium mihi videtur, ab ipsius natali die scribendi initium sumere. Erat peregrinus quidam seruus Dei, Stephanus nomine, qui ab Italiæ partibus veniens, in loco vicino morabatur. Ei cum reuelata fuissent natiuitatis eius exordia, aliquantisper apud se reticens, tandem tanquam cœleste editurus oraculum, præsaga voce ait: Scitote omnes & attendite, quod puer iste iam natus, summis honoribus perfuncturus, & apud Deum & apud homines magnus erit. Quod ita postmodum certus rerum probauit euentus. Deinde cum esset præclara indole, & plenus gratia Dei, oportuno tempore litterarum studiis imbuendus, traditus est præceptori. Apud quem inter cæteros contubernales suos sagaci ingenio & memoria capaci gratiosus & amabilis extitit: Christoque in ipso habitante, sanctis quidem fuit subditus, sed fide & charitate omnes antecessit.

Psalm. 80.

Eremitæ prophetia.

§ Arnulphus adhibetur literis.

II. CVMQVE iam bene edoctus, ad robustam peruenisset ætatem, Gundolpho sub regulo, siue palatij rectori vel magistro, regioque consiliario, in bonis actibus exercitandus oblatus est. Quem ille per multa deinceps experimenta probatum, Theodeberti Regis ministeriis applicauit. Ecquis verò illius in armis & bellicis rebus strenuitatem satis enarrare queat, quando ille sæpe aduersarum gentium phalanges suo ferro abegit? Itaque Christo Præsule, demum effectus est omnium summus, qui dudum penè omnium infimus videbatur: ita vt sex prouinciæ, quas nunc totidem curant Regis domestici, sub illius administratione, eius solius arbitrio regerentur. Fuit autem sedulus in oratione, in ieiuniis, in misericordia pauperibus exhibenda: & sicut scriptum est, reddebat Deo, quæ Dei sunt, & quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Porrò amicis & parentibus ipsum eogentibus vix cedens, & inclyta & nobilissima gente, Deo sic volente, duxit vxorem, puellam præclaris moribus ornatam. Præstitit que illi Deus speciale munus, ceu duarum gemmarum splendidum decus, vt ex eadem egregia fœmina duorum filiorum gaudia susciperet. Inter hæc diuersis in palatio honoribus & ministerio primus floruit: sed iugis eius meditatio circa monasteria & loca sancta versabatur.

Degit in aula regis.

Magnis honoribus potitur.

Matth. 22.

Ducit vxorem.

III. PER id tempus erat in Regis ministerio Romaricus, vir egregius, qui eius cognito desiderio, sancto & familiari ei affectu iungebatur. Itaque communicato inter se consilio iuxta præceptum Domini, dicentis: Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cœlo: relictis omnibus, ad * Lirinense monasterium propter Christum peregre proficisci statuunt. Sed hac in re vtriusque desiderio altissimi voluntas obstitit. Neq; enim fas esse censuit omnipotens Deus, vt hi duo viri, qui postmodum ceu lampades

Matth. 19.

* *Lerinum.*

Matt. 5. duæ fulſerunt in ſeculo,ſub modio occultarentur,dicente ſcriptura.Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio:ſed ſuper candelabrum,vt luceat omnibus,qui in domo ſunt. Cum ergo iis,quæ diximus, bonis ſtudiis tanquam auriga potens & ſtrenuus inuigilaret,forte euenit,vt vrbs Metenſis præſule careret.Tum vna vox populorum Arnulphum,Regis domeſticum & conſiliarium,dignum eſſe Epiſcopatu acclamat.Ille cernens Deo ſic viſum eſſe compulſus,cum lachrymis eam vrbem gubernandam ſuſcepit:ita Pontificalem ferens infulam,vt quanuis nolens,cogeretur etiam curam & ſolicitudinem, qua tenentur Regis domeſtici, itemque palatij primatum ſiue magiſterium retinere.

Creatur Metenſis Epiſcopus.

Benignitas eius in pauperes. Humilitas. Abſtinetia.

IV. Mox autem tanta illi acceſſit,tamq; profuſa in pauperes munificentia,vt fama perferente,etiam de longinquis regionibus & ciuitatibus innumera pauperum multitudo ad S.Arnulphum antiſtitem refocillanda feſtinaret. Erat ille iugiter ſolicitus & bonis operibus,præſertim ſuſcipiendis monachis&peregrinis,deuotiſſime intentus:ita vt quos hoſpitio recepiſſet.eorum ſuis manibus ablueret pedes, illoſq; veſtitos & cibo potuq; refectos deducens,mox alios refocillandos exciperet.Porro abſtinetiæ eius modum explicare quis poſſit,cum præſertim ille interdum poſt triduana vel prolixiora ieiunia.pane hordeaceo & aquæ potu victitarit?Indutus quoq; licet clam,cilicio, eius perpetuo vſu eſeſis & maceratis membris,geminum addebat vigiliarum & inediæ cruciatum.

* alias Vogaſo.

V. Mvlta eius miracula extant, ſed ego non niſi pauca commemorabo. In locis *Voſago propinquis eſt prædiũ ſancti Stephani. In eo cum eſſet vir ſanctus,quædam mulier.Bertila nomine,nequiter à dæmonio arrepta,cum vitæ ſuę diſcrimine ſæpe fortiter quatiebatur.Accidit tum,vt coram ſancto pręſule baccharetur.At ille ductus pietate,quę erat ſemper in eo eximia, Heu miſerrimum,inquit,humanum genus, quid adeo præualuit inimicus,vt vbi Chriſtus debuit habitare,ibi infelix ille ſuum habeat domicilium?Nocte proxima iubet mulierem eſſe in vigiliis:cumq; pro ea Dominum oratet,mox dæmonium abſceſſit,clamans & eiulans. Lætantur omnes. Epiſcopus fœminam iubet abire incolumem & hilarem,quam paulo ante inimicus diuexarat.

Dæmoniacam purgat.

Dies rogationum. Alia dæmoniaca curatur. Item alia.

VI. Eo tempore,quo triduanum ieiunium Eccleſia vniuerſalis celebrare conſueuit,vir ſanctus extra ciuitatem cum Crucibus atq; promiſcua plebe,orandi gratia iuxta morem proceſſit:& eccè è media hominum frequentia,fœmina à dæmone arrepta,clamare incipit.Eam vt vidit Epiſcopus,Crucis vexillo iniecto,quamprimũ eam ab hoſte liberauit.

VII. Alio tempore intra vrbem precandi ſtudio ad baſilicam ſanctæ Crucis acceſſit,ibiq; puellam miſere à dæmone exagitatam inuenit.Motus ergo miſericordia,ait Archidiacono ſuo:Hac nocte,frater,pro hac miſera orationum vigilias celebremus,& cras diluculo huc pariter reuertamur.Poſtridiè reuerſi,puellam à dæmone liberatam conſpicũt. Ita factum eſt,vt eius ſanctitas etiam abſentes & procul poſitos curaret.

In vtroque homine leproſus mundatur.

VIII. Temporibvs Dagoberti Regis, cum in eius palatio eſſet vir ſanctus,quidam leproſus clamauit ad eum, victũ & veſtitum ab illo petens.Ille mox iubet eum duci in hoſpitium:vbi cum ſuo more humaniter eum tractaret,ſciſcitabatur ex eo,(erat autem barbarus)num ſacra baptiſmatis vnda ablutus eſſet.Ille confeſtim reſpondet : Nequaquam domine mi:Quis enim mihi infelici,& à populis excluſo & abiecto,baptiſmi gratiam conferret ? Ait ad eum vir Dei: Nè timeas,frater.Fieri enim poteſt,modo tu credas in Chriſtũ,vt & corporis & animi fruaris ſoſpitate.Poſtquam ergo à ſancto viro percepit baptiſmi ſacramentum,celeriter ab eius corpore lepra diſceſſit, fuitq; deinceps in vtroq; homine ſanus,qui prius in vtroq; fuerat contaminatus.

Mos planè barbarus.

IX. Profectvs quandoq; cum eodem Rege in Turingiam,incidit in nobilem quendam Noddilonem puerum, parentem eius,ipſi valde charum,ſupremis lachrymis proſequentem.Erat enim & ſanguine & amicitia ei admodum coniunctus.Rege autem ocyus ex illo pago abire properante, nihil aliud homini afflicto conſilij aderat, niſi vt more gentilium,languentis præfecto capite,cadauer flammis exureret.Sed,vt credimus,omnipotentis Dei nutu & voluntate factum eſt,vt ſanctus Arnulphus Epiſcopus à manſionibus necdum eſſet egreſſus. Eo comperto, Noddilo celeri gradu ad eum abit,& infelicitatem ſuam ſingultibus potius,quam verbis,ei exponit.Itaq; vir egregius propere venit ad ægrotantis lectulum,& illic humi proſtratus,orat diutiſſime : inde ſemiuiuum hominem ſuo more ita alloquitur: Pœniteat te,inquit,fili,ſi quid forte feciſti mali,vt duplicem accipias medicinã. Ille hominem Dei veniſſe exultãs, vlx verbis exprimit,quod animo voluebat:quippe qui iam ſupremum pene ſpiritum traheret: Quid plura ? Calida affertur aqua,& propriis manibus vir ſanctus ægroti faciem, manus & pedes ingenti ſtudio abluit,& oleo benedicto corpus eius perungit.Et ecce eodem die,tanquam nullam perpeſſus infirmitatem,cum cæteris lætus & incolumis è villa profectus eſt.

Semiuiuum reſtituit.

* al.Notto.

X. Alio quoque tempore ab eo perpetratum miraculum,ſilentio premendum non eſt.*Noddo quidam, homo ſceleſtus,cibo bene fartus,& vino æſtuans,cum complicibus ſuis non verebatur obtrectare ſancto Epiſcopo, dicens illum non Dei eſſe cultorem,ſed hominem potius voluptati addictum , ad cuius lectum non ſolum Rex,ſed etiam Regina,tanquam conſilium captantes,nocturnis horis properarent. Cum ergo cubitum iuiſſet cum ſocio detractore,iubente Domino,omnia illorum veſtimenta flamma corripuit. Itaque exilientes, magnis vocibus aquam expetit, Sed aqua iniecta,flammam diuinitus immiſſam nõ extinxit. Ardebant acriter circa nates & verenda interuę illorum nec poterant ardentes veſtes exuere. Quid multa? Cum non poſſent aliud,foras exiliunt,& inſtar porcorum in luto ſeſe vociferantes volutant:ſed magis magiſq; in eorum membra genitalia ignis ſæuit.Impletum eſt in illis, vt reor,q; in Pſalmo habetur:Detrahentem occulte proximo ſuo, hunc perſequebar.Iuſto igitur Dei iudicio illis in locis pœnas luerunt,de quibus illi ſanctum virum ſua obtrectatione infamare voluerẽt. Nec diu poſt Noddo ille in eiuſmodi flagitiis deprehenſus eſt,vt regia animaduerſione iure illi vita adempta ſit:& ne ſolus moreretur,filius eius mox eãdem ſententia punitus eſt.

Vltio cæleſtis in eius obtrectatores.

Pſal. 100.

Pietas Regis Clotarij

XI. Per id tempus,cum iam pene theſauros omnes in pauperum vſus erogaſſet,adhuc ei ſupererat diſcus argenteus librarum ſeptuagintaduarum.Eum Hugo quidam,primus inter proceres,datis alimoniis & iis,quę pauperibus eſſent neceſſaria comparauit.Sed non eſt paſſus omnipotẽs Deus,vt homo laicus eo frueretur,qui beati protomartyris honori iam olim conſecratus eſſet.Illo enim Hugone repentina morte ſublato, diſcus ad Clotarium Regem allatus eſt: qui cum comperiſſet eum à S.Arnulpho Epiſcopo alendorum pauperum cauſa venundatum fuiſſe, mox admirabili inſtinctu ceu diuinitus impulſus,iubet eum,adiunctis centum aureis,celeriter ad ſanctum Pontificem Metim referri. Ita factum eſt,vt & matricularij & cæteri pauperes Chriſti haberent alimenta,& res ſanctorum,quibus ſemel data fuerat,abſq; vllo diſpendio reſtitueretur.

Expetit loca ſolitaria.

Pſal.45.

Voſagus ſiue Vogaſus eſt eremus in Lotaringia ſanctorũ anachoretarum celebertiana.

XII. Cvm autem id genus permultæ virtutes per eum in populo crebreſcerent, remotiora à vulgi ſtrepitu & fragoribus loca expetiit,quibus crebro ceu ergaſtulo incluſus, ſoli Deo ſacris offerendis precibus ſtudioſiſſime vacaret conuenienter illi diuinæ admonitioni : Vacate & videte,quoniam ego ſum Deus. Ità ſæpius in villa Dodimiaca,quæ eſt apud Voſagum : interdum Calciaci non longe ab vrbe in cellulam retruſus,cælum diurnis nocturniſque precibus pulſabat.Sed cum in his athleta Chriſti contra diabolum ſanctiſſime & fortiſſime dimicaret,conſcientiæ religione permotus,ne plebs ipſi à Domino credita,illo ſic remoto,æternæ vitæ pabula minus acciperet : intentiſſimè cœpit principem flagitare,vt præſulem ſucceſſorem ipſi daret:mittenſque epiſtolas per internuncios,ſe eo munere indignum,ſe peccatorem aſſeuerabat,orans vt talem eligerent pontificem,qui verbo prædicationis in populo ſeminando

do esset magis aptus & idoneus. Iis literis relectis, Clotarius Rex non modicis correptus angoribus, & omni se consilio destitutum queritans, si sanctus Episcopus à palatij frequentia abesset, inter cætera sic illi rescribit: Quod scribis, domine & pater, vt tuo loco alium eligamus Episcopum, id quidem nos nulla ratione facere ausi sumus, & rursus: Quantum deuotione tua, quam ex admonitione diuina esse confidimus, gauisi sumus, dum scribis te à Domino admonitum: tantum rursus doloris sentimus, quod præter spem tuo conspectu carere debeamus. Imo verò, domine & pater, si qualibet impellente deuotione, ob exercenda bona opera aliò te cõferre deliberâsti, petimus, vt nos sine pace & communione tua, pro Dei amore nequaquam relinquas.

XIII. MVLTA sane Clotarius Rex virum sanctum fide & amore prosequebatur, adeo vt etiam tum, cum iam Dagobertum filium suum ad principatus culmen euexisset, illi & regnum gubernandum, & ipsum Dagobertum erudiendum tradidit. Quem ille acceptum, tam præclare & sapienter instituit, vt in gente * Sicambrorum nullus ei Rex similis fuisse feratur. Sed cum insuperabili desiderio vir beatus ad eremum adspiraret, Rex Dagobertus, vt erat prudens, suspicatus se eum minis absterriturũ, ne illius consiliis & solatiis destitueretur, ait ad eum: Charissimi filij tui ob admissum facinus caput amputabo, si nobiscum nolis permanere. At vir sanctus ei respondit: Filij mei vita in manu Dei est. Tu verò compos vitæ non eris, si insontium vitam perdere volueris. Tum iratus Rex, ensem manu corripit. At beatus Episcopus Regis morituri iram paruipendens, constanter ait: Quid facis miserrime? Ita ne mala pro bonis vis reddere? En habes me paratum. Exerce arma tua in sanguinem meum, quantum collibitum est animo tuo. Ego pro illius mandatis mori non dubito, qui & vitam mihi dedit, & pro me mortuus est. Tum verò vnus è proceribus dixit: Noli bone Rex contra ipsum impium agere. An non vides sanctum virum obeundi martyrij cupidum esse? Cur non pertimescis Christi seruum iniuria afficere? His verbis, iubente Deo, Regis ira nonnihil repressa est. Interea Regina adest, & ambo agnoscentes culpam suam, simul ad pedes sancti præsulis corruunt, orantque cum lachrymis, vt ipsorum misereatur, aiuntque ad illum: Abi domine ad eremum pro arbitratu tuo: tantummodo te placatum habeamus, quem iniuria affecimus.

Clotarius rex quanti eum fecerit? *for.* * *francorum.*

Constantia sancti viri.

Rex virum Dei veniam rogat.

XIV. ITAQVE vir sanctus, data illis venia, à palatio egreditur: & ecce præ foribus conspicit claudorum, cæcorum, omnis generis pauperum, viduarum & orphanorum innumeram prope multitudinem, lamentabili voce dicentium: Cur nos miseros sancte pastor derelinquis? Quisnã deinceps nostri miserebitur? quis nobis victũ & vestitum præbebit? Te amoto, oẽs moriemur, fame & nuditate consumpti. Obsecramus per Christum, ne nos derelinquas. Tum ille lachrymans, blanda voce ait ad eos: Deus vobis pastorem dabit, qui vos pascat in multa misericordia. Faciem vero meam non diu visuri estis. Vos autem primum quærite regnum Dei, sicut Christus docet, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Sitis inuicem humani, benigni, misericordes, vt post huius paupertatis & miseriæ angustias, in futura vita cum Christo felices regnare mereamini. Lazarus mendicus in sinum Abrahæ ab Angelis portatus est. Et vos ergo quærite Dominum, & hic & in æternum viuet anima vestra. His dictis, statim ad orationum pergit certamina. Postea non multo interiecto tempore viro iusto, iugi intentione id expetenti, sanctus Goericus, cognomento * Abbo, successor eligitur, Domino id agente, vt sancto sanctus substitueretur. Id vbi percepit vir egregius Romaricus, à partibus * Vogasi egressus, ad beatum Arnulphum venit, & vtroque in id consentiente, in vasta eremo aptum illi locum præparauit.

Matt. 6. *Luc. 16.* *Psalm. 68.*

Goericus e surrogatur * *Abbo* * *Vosagi.*

XV. SED quid proxima ab eius aduentu nocte à beato Antistite miraculi intra vrbem perpetratum sit, silere non debeo. Casu accidit, vt Regis promptuarium vorax ignis vexaret, & inde erumpens excelsissima flamma, domos vndique vicinas minaciter lamberet. Repente existit eiulatus & clamor totius ciuitatis ad tam præsens exitium. Quod nos audientes, celeri gressu imus ad domum beati viri, pro suo more perpetuo psalmodiæ melos promentis. Illico apprehensa manu eius, Romaricus ait: Egredere, domine, en adsunt præ foribus equi nostri, ne, quod absit te in hac vrbe ignis absumat. Respondet vir sanctus: Nequaquam, charissime: imo verò perducite me illuc, vt videamus immane hoc, quod grassatur incendium. Me verò ponatis iuxta illud. Si vult Deus vt ardeam, habet me in manu sancta. Tum nos apprehensis eius sanctis manibus, ad larem venimus, & mox illo iubente in orationem prostrati, capitulo dicto, surreximus omnes. Ille verò manum eleuans, contra ingentes flammas signum Crucis expressit. Confestim miro modo tanquam cælitus percussus, nihil alibi nocens, intra parietes in semetipsum totus cõtortus ignis interiit: nosq; iam deinceps securi, pro depulso periculo gratias agentes Deo, dictis matutinis, ad lectulos nostros remeauimus: vbi tum vni ex fratribus talis apparuit visio. Intuens cœlum, vidit instar flammæ ignis, Crucis signum depictum, factaque est vox de cœlo à crucis latere, ita dicens: Cernis hoc signum? Hac nocte Arnulphus Episcopus per illud totam hanc ciuitatem ab incendio liberauit. Mirantibus nobis omnibus virtutem quam vidimus in imagine prostrato, frater ille visionem hanc enarrauit.

Hic habes ætatem authoris huius.

Signo Crucis comprimit ingentes flammas.

XVI. POSTEA verò beatus Arnulphus, relictis cunctis sæculi rebus, & bene atque integrè in pauperes erogatis, securus iam de thesauro in cœlis recondito, cum pauci fluxissent dies, pauper quidem in sæculo propter Christum effectus, sed diues Domini virtute, ceu nouus Elias ad eremum properans, inter bestias & feras sylueſtres, exiguis constructis domiciliis, quotidiana meditatione laudes Deo deprompsit. Assciti enim nõnullis monachis, atque etiam leprosis, suis manibus fidissimam operam & seruitutem eis iugiter impendebat, calceamenta à pedibus detrahens, eaque detergens, capita & pedes illorum crebro abluens, lectos illorum quotidie studiosissime componens, à coquinæ etiam seruitio non abhorrens, idem & Episcopus & cocus, sæpe ipse esuriens, suos contubernales pascebat. Lectus verò eius, vilis in oculis hominum, elegantissimus in obtutibus Angelorum, spretis mollibus & preciosis operimentis, ciliciis ornabatur.

Ablit in eremum.

Vide tanti viri humilitatem.

Lectus eius.

XVII. IN his igitur & aliis bonis innumeris vitam Angelicam agens, Deo volente athletam suum ad destinatum vocare brauium, ad extremum cœpit vrgeri diem. Quo comperto, præsto illi fuit vir religiosissimus Romaricus cum cæteris monachis, felicem eius corpore egressum præstolaturus. Eum igitur electus Dei & sacratissimus antistes alloquens: Bone vir, inquit, & Deo amabilis, ora Christum pro me. Iam enim adest dies, in quo iudici meo præsentabor. Quid faciam? Nil equidem gessi in hoc sæculo, omnibus sceleribus & peccatis vallatus coarctor: quorum vt veniam merear, quæso, Dominum pro me depreceris. Dixit hoc vir sanctus conuenienter illi sententiæ scripturæ diuinæ: Iustus in primordio sermonis, accusator est sui. Iam aderat hora, vt illa sancta anima manibus sanctorum Angelorum ad Christum deferretur. Ea igitur è corpore abeunte, fit proculdubio gaudium magnum supernis Virtutibus in cœlo, & ingens nascitur luctus pauperibus Christi & monachis in terris. Adest iuxta morem sacrosanctum Euangelium, quod lector inter psallentium luctus & cantus recitet. Porrò vir egregius Romaricus eius sanctissimum corpus quo potuit honore in castello sepulturæ mandauit. Inde anni ferme exactis spatiis, vir lectissimus successor eius Goericus Episcopus, communicato cum aliis consilio, collecta Cleri & populi multa frequentia, accitis quoque duobus Episcopis, abiit in eremum: atque illic reuerenter excubias pariter agentes, sancta membra in feretro reponunt, & cum gaudio ad vrbem ea transferunt, suaui interim odore è sacris illis membris emergente, & omnium illorum nares implente.

Sancti Dei se reputant maximos esse peccatores *Prouer. 18.*

Obitus eius.

Transfertur eius sacrum corpus.

XIIX. IN illo itinere quæ facta sint miracula, vt potero iam exponam. Cum ventũ esset ad quendã riuũ, cuius ripæ

Miraculũ. scissa tellure, euntibus lubricum præbebant transitum; posteriores feretri portitores casu corruũt: sed, vt reor, Angeli, statim eum casum excipiunt. Priores enim sine vllo gradiendi impedimento, feretro in aërem sublato, pergunt libero & expedite: surgentesq; illi, qui lapsi fuerant, cum ea loca humiliora euasissent, ad collegas sese adiungunt.

XIX. HVIC miraculo mox aliud accessit. Homo quidam in pago Caluomontensi, Cunita homine, incestus fuit. Eũ vir sanctus sæpe admonuerat: sed cum ad pœnitentiæ emendationem perducere non posset, prius excessit è vita, quã ille se corrigeret, In eius villa oratorium erat: itaque opportunum illis iter agentibus videbãtur, vt mansio illic pararetur, vel eo præcipue nomine, quod sanctum corpus oporteret in Ecclesia vigiliis honorari. Vt ergo ventum est ad fines telluris hominis incesti, derepente figuntur gressus feretrum portantium, ita vt nulla illis facultas suppeteret sacra membra vlterius transferendi. Anguntur animis sacerdotes & populus omnis, q̃ nescirent, ad quam mansionem diuerteret, præsertim die iam ad vesperam inclinante: Tum vero Noddo dux, qui cum aliis exierat, ait: Cernitis virum sanctum nolle in incesti huius terram ingredi? Est autem, licet procul, villa mea, ad quam peruenire non poterimus ante solis occasum. Deest ibi quoque potus & res aliæ, quibus tantam multitudinem possim reficere. In vno tantum vt audio, vasculo parum cereuisiæ habetur. His auditis, vniuersus populus iter eo intendit, tantaq; omnes celeritate ferũtur, vt ij, qui feretrum gestabant, portari se potius, quam portare, sibi viderentur, & adhuc luce diei manente, ad destinatum peruenirent locum. Ait autem Noddo ad illos: Nunc hac nocte pascat vos beatus Arnulphus, quod enim deest nobis, illo intercedente potest suppetere. Et ecce quamprimum exiguus ille potus in tantam copiam excrescit, vt abunde satiatis omnibus, etiam altera luce superesset.

Res mira; non vult sanctus Dei in viri incesti loco quiescere.

Insigne miraculum.

XX. INDE iam tum multa prosperitate & lætitia ad vrbem peruenitur, mox ciuitas omnis cum Crucibus & cereis, ingentique gaudio & admiratione obuiam procedit, pastoremq; suum, quem pridem ceu fugitiuum amiserat, in cœlo iam regnantem recipit, & sacrum corpus illius in basilica sanctorum Apostolorum cum reuerentia & ingenti exultatione sepulturæ tradunt. Ab ipsa autem sepultura, quid apud Christum in eremo sibi comparasset, suis ciuibus per miracula ilico declarauit. Nam mulier quædam, Iulia nomine: luminibus olim orbata, ad sepulcrum eius accessit, illicq; cum fide prostrata orans, abiq; mota lumen multis annis optatum recuperauit, cernensq; iam viam, quam sine aliena manu ingredi antea non poterat, absq; duce rediit ad diuersorum.

Vide antiquam Christianorum erga sacras reliquias deuotionẽ.

Cæca videt.

XXI. ALIVD miraculum nuper ex viro religioso Aringisilo Abbate cognoui. Mulier quędam, Ceucerella nomine, in suburbano Mediomatricum degens, ausa fuit die Dominico operari. Itaq; celeriter diuinitus castigata, vtraq; manu contracta est. Illa in magnas coniecta angustias, ad Aringisilum Abbatem venit: eoque iubente, ad sepulcrum beati antistitis cum fide propere abit. Sed cum ostia obserata inuenisset, ante valuas sanctæ basilicæ se prosternit, orans cum lachrymis sanctum Episcopum, vt ipsam sanet. Mox digiti palmis fortiter affixi, laxato rigore, ad pristinum reuocantur statum, abiq; ad propria mulier læta & incolumis, quæ tristis & contracta aduenerat.

Punitur diuinitus fœmina ob violatum Dominicũ diem.

XXII. PER idem tempus Ciaro homunculus pedibus contractis, gemino suffultus scipione, vix pedetentim, idq; cum ingenti iniuria, ingrediebatur. Is ad monumentum sancti viri cum se in preces prostrauisset, laxatis neruis, surrexit sanus & hilaris, & ad domicilium suum firmo gradu reuersus est, qui eò baculis sustentatus accesserat. Hæc nos pauca è plurimis huius beati viri miraculis & operibus bonis, pro nostra facultate in scripta retulimus. Quod si vero bona omnia, quæ ille gessit, stylo exarare vellemus, vastum opus & ingens lectori exhibiremus. Voluimus autem è multis saltem aliqua narrare, ne lectori & auditori fastidium pareremus: freti auxilio omnipotẽtis Dei & redemptoris nostri Iesu Christi, qui est benedictus in sæcula, Amen.

Claudus ambulat.

Item de eodem beato Episcopo ex Gestis Metensium Pontificum. Antiquus MS. codex non habet nomen authoris: sed non dubito esse Paulum Diaconum, qui eo loco, quem supra annotauimus, se testatur de Episcopis Metensibus scripsisse. Itaque hic nihil de stylo mutauimus.

Pappolus Episcopus Metensis.

I. POST Pappolum Episcopum ad regimen Ecclesiæ (*Metensis*) beatissimus Arnulphus vicesimus nonus assitus est, vir per omnia lumine sanctitatis & splendore generis clarus. Qui ex nobilissimo fortissimoq; Francorum stemmate ortus, ita Dei Ecclesiæ præfuit, vt & palatij moderator existeret. Hic deniq; & in corpore permanens simul & post vitæ exitum multa admiranda patrauit. Quæ si quis nosse desiderat, libellum, qui de eius specialiter actibus conscriptus est, legat. Vnum tamen eius admirabile factum referam, quod satis miratus sum, quo ordine præterierit is: qui eius contexuit vitam. Hic denique, cum pœnitentiam pro aliquibus excessibus ageret, contigit, vt per Mosellæ fluminis pontem transiret. Cumq; subterfluentium aquarum profundos nec visu penetrabiles gurgites cerneret, non dubiæ spei fiduciam mente gerens, extractum digito annulum in illam aquarum profunditatem proiecit: Tunc, inquiens, me putabo culparum nexibus absolutum, quando istum, quem proiicio, recepero annulum.

S. Arnulphi Pœnitentia

II. POST aliquot vero annos, cum ad Episcopatus ascendisset officium: ei die quadam piscator quidam piscem attulit, quem ille sibi, quia carnibus abstinebat ad refectionem vespertinam iussit præparari. Cumq; eius minister officij more solito eum exenterasset, eundem annulum intra ipsius piscis intestinum reperit. Ille factum admiratus, sed rem nesciens, beato Arnulpho detulit. Quem ille vt vidit, statim recognouit, ac Deo omnipotenti, iam de remissione peccatorum fidus, gratias retulit: ac deinceps non remissius vitam duxit, sed maiori se potius abstinentia coarctauit. Nec dissimiliter pater hic venerabilis, quàm olim Gedeon ille signum à Domino poposcit. Ille etenim indicium per vellus in area positum capere voluit, vtrum in bello victoriam de inimicis habere potuisset: iste annulum in profundissimum fluminis gurgitem proiiciens, experiri cupit, vtrum de inimicis iam victoriam cepisset. Fortes quidẽ erant, quos ille deuicerat: sed hi, quos iste superauerat, fortiores. Hæc ego non à qualibet mediocri persona didici, sed ipso totius veritatis assertore, præcelso Rege Carolo referente, cognoui: qui de eiusdem B. Arnulphi descendens prosapia, ei in generationis linea trinepos extabat.

Non vescitur carnibus.

Miri quidam.

Iudic. 6.

Hæcnõ obscurè produnt Paulũ Diaconum authorem, quippe Carolo admodum familiarem.

III. NAM venerandus iste vir, vt ad superiora redeam, iuuentutis suæ tempore legitimi matrimonij copula tres filios procreauit, id est, * Anchisum, Vualachisum, & Clodulphum. Cuius Anchisi nomen ab Anchise patre Aeneæ, qui à Troia in Italiam olim venerat, creditur esse deductum. Nam gens Francorum, sicut à veteribus est traditum, à Troiana prosapia trahit exordium. Cum igitur hos tres, de quibus præmisimus, venerabilis Arnulphus filios haberet, quoniam erat misericors, & ad pietatis opera semper intentus, prædictis filiis suis cœpit suadere, vt ei assensum præberent, quatenus omnes suas facultates ad vsus pauperum dispertiret: Tunc vnus filius id est, Clodulphus se hoc posse facere, id est, vt portionem sibi debitam, patri largiretur, omnimodis denegauit. At vero alter filius, id est Anchisus fidens de Christi pietate sibi plura condonari, ad omnia, quæ pater vellet, se libenter obedire promittit. Agit venerandus pater gratias filio, & prædicit ei, plura ipsum, quàm reliquerat, habiturum. Insuper benedixit eum, cunctamq; progeniem nascituram in posterum, factumq; est ita. Nam & plures Anchiso, quam reliquerat, diuitiæ accesserunt, & ita in eo paterna est constabilita benedictio: vt de eius progenie tam strenui forteq; viri nascerentur, quod non immerito ad eius prosapiam Francorum sit regnum translatum.

*Hunc alij Ansegisum vocant.

Vide Paulum Æmilium.

Et vt

IV. Et vt agnoscere hoc possis, paucis animaduertere docebo. Anchisus genuit Pipinum, quo nihil vnquam potuit esse audacius. Pipinus genuit Carolum, vitis omninò fortissimis conferendum, qui inter cætera & magna bella, quæ gessit, ita præcipuè Saracenos detriuit, vt vsque hodie gens illa truculenta & perfida, Francorum arma formidet. Hic porro genuit Pipinum, sapientia nihilominus & fortitudine satis clarum: qui inter reliqua, quæ patrauit, Vascones, iam dudum Franconum ditioni rebelles, cum Vuaifario principe felicitate mira debellauit & subdidit. Huius item filius, magnus rex Carolus extitit, qui Francorum regnum, sicut nunquam antea fuit, dilatauit. Denique inter plura & miranda, quæ gessit, Longobardorum gentem, bis iam à patre deuictam, altero eorum rege, cui Desiderius nomen erat, capto: alteroque, qui dicebatur Adalgisus, & cum genitore regnabat suo, Constantinopolim pulso, vniuersam sine graui prælio suæ subdidit ditioni, & quod raro fieri assolet, clementi moderamine victoriam temperauit. Romanos præterea, ipsamque vrbem Romuleam, iam pridem eius præsentiam desiderantem, quæ aliquando mundi totius domina fuerat, & tunc à Longobardis depressa gemebat, duris angustiis eximens, suis addidit sceptris, cunctaq; nihilominus Italia miti dominatione potitus est. De quo viro nescias, virtutem in eo bellicam, an sapientiæ claritatem omniumque liberalium artium magis admiteris peritiam.

S. Arnulphi posteritas.

Carolus Magnus.

Res à Longobardis ereptas Romanæ ecclesiæ, restituit Adriano Papæ

Vide Eginhardum & alios.

V. Hic ex Hildegarde coniuge quatuor filios & quinque filias procreauit. Habuit tamen ante legale connubium ex Himmiltruda nobili puella filium, nomine Pipinum. Natorum sanè eius, quos ei Hildegardis peperit, ista nomina: Primus dictus est Carolus, scilicet patris ac proaui vocabulo nuncupatus. Secundus item Pipinus, fratri atque auo æquiuocus. Tertius Ludouicus, qui cum Clotario, qui biennis occubuit, vno partu est genitus. Ex quibus iam, Deo fauente, minor Pipinus regnum Italiæ, Ludouicus Aquitaniæ tenent. Mortua autem Hildegarde, Rex excellentissimus Carolus Fastradam duxit vxorem.

VI. Porro Hildegardis apud vrbem Metensem in beati Arnulphi oratorio requiescit. Pro eo denique, quod à beato Arnulpho iam dicti Reges originem ducerent, suorum ibi charorum defuncta corpora posuére. Nam ibi humatæ sunt duæ Regis Pipini filiæ, quarum vna Rothaidis, altera Adelhaidis appellata est. Ibi quoque & iunioris Regis Caroli duæ nihilominus natæ sunt tumulatæ, scilicet Adelhaidis & Hildegardis: quæ Hildegardis materno nuncupata nomine, matrem morientem citius subsecuta est.

VITA B. ROCHI CONFESSORIS, AVTHORE PETRO LVDOVICO MALDVRA.

An. 1310.

I. Rochvm patre Ioanne, matre verò Libera nomine genitum constat. Is patriam habuit Montempessulanum, quæ olim Agatha, siue Agathopolis appellabatur Narbonensis Galliæ oppidũ nõ ignobile, cui aliisq; nonnullis pater ipse non tyrannorum more: sed iustitia, integritate, prudentia, diuino timore, suorumq; omnium beneuolentia & gratia imperauit. Qui tametsi militarem disciplinam per omnem fere ætatem exercuit, & in ea versatus est: sæculi tamen huius mollitiem illecebrasq; veluti caduca paruiq; momenti aspernatus, omni fide & charitate Deum coluit, non ignarus homini Deum timẽti nihil vspiam deesse fortunasq; omnes ad eum vndiq; confluere, omniaq; pro votis illi cedere. Quapropter Deum immortalẽ in rebus omnibus agendis auspicem sibi proposuit. Is vxorẽ infæcundã ac sterilẽ ad senectam vsque perductam, ignarus quo pacto prolem ex ea cõpararet quam mirum in modum optabat (Quoniam omnibus à natura insitum est, posteros ex nobis quibus perpetuari cenſemus appetere) adhortatur vt immortalem Deum ac Virginem Saluatoris genitricem supplex adeat, oretque sibi filium dari omnibus vtilem ac fructuosum, Deo gratum; cuius gloriam non tueatur modo, verum augere ac illustrare contendat. Coniunx verò obsequentissima, oculis in cœlum erectis Dei ac Virginis opem his verbis implorat. Te rerum omnium parens, teq; mundi Regina virgo mortalium spes vnica, afflictorum omnium iucundum ac dulce refugium, cuius ope cuncti mortales vtimur, seruos tibi deditos in te ac tua erga omnes pietate & miseratione sperantes ne deseras obsecro, votisque nostris, si modo Christianæ Reipublicæ conducat, annuito. Optamus enim filium, non vt patrimonium augeat, fortunas conquirat, res humanas pro libidine misceat, sed vt illas pauperibus eroget, tibi deseruiat laudem & gloriam tuæ maiestatis prædicet, pro te ac nominis tui amplitudine cruciatus omnes mortemq; subire non dubitet His dictis, mulieri visum est Deum ac Virginem eius annuisse votis. Domum itaque reuersa virum conuenit remq; omnem aperit. Honestum consortium, diuinumque coniugium ineunt, ac filium gignunt.

16. Aug. Parentes S. Rochi.

Steriles filium sibi dari à B. Virg. ne postulant.

III. Erat annus hic ab incarnatione verbi Millesimus ducẽtesimus nonagesimus quintus. Olimpiadis verò Quingentesimę nonę decimæ annus secũdus. Quo Rochus ille fœlix & diuinarum rerum peritissimus in lucem emersit. Cuius nominis interpretationes cæteris relinquamus, cũ multæ variæq; ab eruditis viris describantur. Hoc vnum tñ fateri audeo, virum fuisse omnibus sceleribus exutum: virtutibusq; refertũ. Nec mirum cuipiam videatur hunc Deo aspirante genitum. Nam quis neget mulieri diuini spiritus auram ingeri posse: & ab ipso Deo quædam sobolis principia infundi, ac Deum cum homine charitatis communionem habere. Ex qua quidem gratiæ sequuntur, quarum auxiliis hominem hoc pacto generari non absurdum videtur, Nec mirum hoc huscemodi existimes, vt quæ fabulis prodita sunt: apud Phryges de Atti, apud Bithinidas de Herodoto, de Endimione apud Archadas, & apud Romanos de Numa. Quos omnes cum immortalibus consortium habuisse fabulantur, diuinitatemque, inquiunt, sapientum congressus minimè adseruari. Vana hæc & agentibus propria, ea enim tempestate dæmones, diuina tamen permissione, pro arbitrio agebant. Nos verò, qui sacrosanctam Ecclesiam imitamur, si Rochum genitum arbitramur, vbi Ioannem Baptistam ex Helizabeth & Zacharia à senio iam confectis, diuino afflatu, eorum bonitate & erga Deum fide genitum fuisse credimus. Mater itaque miræ pulchritudinis puerum, & rubra cruce in pectore signatum, conspicata obstupuit, summaque voluptate affecta est, existimans eum Deo fore gratissimum: illumque propriis vberibus educare decreuit. Qui sicut miraculo conceptus ac genitus, sic bonitatis ac sanctimoniæ signa præsagiaque, sanctissimus infans præ se tulit. Nam cum in B. Virginis memoriã Mercurij & Veneris diebus semel tãtum vesceretur, puer quoq; vt & ipse honorem Deo reddere & inediæ corpus tenella ætate disponeret, ijsdem diebus semel tantum lac ex vberibus hausit. Cumq; ad quintum ætatis annum peruenisset, ab Apostolo Paulo edoctus, vt corpus castigaret & in seruitutem redigeret, cibo potuq; parcissime vtebatur. Duodecimum vero agens annum delitias omnes & magnificos apparatus, impensas, amplioresque sumptus prorsus abiecit: in pauperes & egenos liberalitatem complecti maluit. Exteros præterea & peregrinos æque ac proprios ciues dilexit: hilari facie, sermone fere diuino, humanitate, dignitate, animique splendore cæteris omnibus id ætatis prælatus eundem se mortalibus præstitit. Pauperes vero præ cæteris obseruare, solari iuuareque pro viri

Nascitur B. Rochus.

B. Rochus crucem rubram in pectore habuit.

Inedia B. Rochi adhuc pueri.

sua